

ACADEMY 02. 06. 2016

Synkopa

Měli bychom se seznámit také s podobnými stavy, neboť každá krátkodobá porucha vědomí není synkopou. Pojem synkopa je vymezen pouze pro příčinu v...

Synkopa je náhlá, krátkodobá ztráta vědomí, obvykle vedoucí k pádu. Jedná se o příznak, ne nemoc jako takovou. Synkopa je způsobena nedostatečným prokrvením mozku z různých příčin. Obvykle trvá do dvaceti sekund, výjimečně i několik minut. Synkopa může potkat i zdravého člověka a ve většině případů je nezávažná. Někdy bývá provázena příznaky ohlašujícími blížící se synkopu (tzv. prodromy). Protože však může být známkou závažného poškození srdce, které může vést až ke smrti, je v nejasných případech nutné podrobnější vyšetření za krátké hospitalizace.

Synkopa a jí podobné poruchy vědomí

Měli bychom se seznámit také s podobnými stavy, neboť každá krátkodobá porucha vědomí není synkopou. Pojem synkopa je vymezen pouze pro příčinu v nedostatečném prokrvení mozku. Krátkodobě či zdánlivě ztratit vědomí můžeme také např. při **epilepsii**, různých otravách, **hypoglykemii** (snížené hladině cukru v krvi), po **úrazu hlavy**, ale také při stresu, **panické atace** (silná úzkost bez zjevné příčiny), **hysterii**. Tyto stavy jsou nazývány obecněji jako **kolaps** a léčba odpovídá vyvolávající příčině. Mírnější přístup mají lékaři při došetřování **presynkopy**, obecněji prekolapsu, kdy nedojde k **plné ztrátě vědomí**, postižený si pamatuje „**nevolno**“ a případný pád i další okolnosti.

Synkopa - příčiny a projevy

Jak již bylo zmíněno výše, synkopa je způsobena **krátkodobým nedokrvením mozku**. K tomu může dojít z různých příčin, dle kterých rozlišujeme podtypy synkopy s různou závažností a léčbou. Společné pro všechny typy synkop je **krátké bezvědomí**, při stoje či sedu vedoucí k pádu. Pád a vertikální poloha je vlastně „**samoléčbou**“ **organismu**, při níž dochází k obnově krevního oběhu. Někdy může ztrátě vědomí předcházet **slabost, nevolnost, závrať, pocení, bušení srdce**. Může být provázena pomocněním, méně pokálením, objevit se mohou také **záškuby svalů připomínající epilepsii**. Při návratu vědomí obvykle do několika minut **odezní slabost a nevolnost**.

Typy synkop dle vyvolávající příčiny

Vazovagální synkopa

O **nezávažnou vazovagální synkopu** se jedná asi v 40% případů. Nejčastěji se vyskytuje u mladších lidí. Představit si jí můžete jako běžnou mdlobu - dlouhé stání, vydýchaný prostor, nedostatek tekutin, po **fyzické zátěži**, nadměrných emocích apod. Příčinou je **přehnaná reakce nervové soustavy** na změnu náplně v cévách a srdci např. právě při delším stání. Před mdlobou samotnou postižený vnímá nevolnost, točení hlavy či slabost. Někteří lidé jsou k této nevolnosti vnímavější a tato synkopa se může často opakovat.

Situační synkopa

Podobně nervově zprostředkovaná je i **situační synkopa**, kdy člověk omdlívá při kašli, **vyprazdňování** stolice, případně močení či polykání. Někteří lidé mají sklony synkopovat **drážděním límečku košile** na krku. Dochází tam k podráždění karotického sinu, což si můžeme představit jako uzlíček nervové tkáně přilepený na tepně krkavici. Jeho podrážděním dojde k zpomalení tepové frekvence vedoucí až k pádu (tzv. **syndrom karotického sinu**).

Ortostatická synkopa

Ortostatická synkopa vzniká po postavení ze sedu či lehu častěji u starších osob. Je provázena slabostí způsobenou **poklesem krevního tlaku** při postavení v důsledku nedostatečně rychlého stažení cév (tzv. vasokonstrikci). **Tvoří asi 15% všech synkop**. Na vzniku se kromě věku podílí také léčiva (zejména léky na vysoký krevní tlak), malý příjem tekutin či alkohol, doba po jídle či fyzické zátěži.

Kardiální synkopa

Kardiální synkopa se vyskytuje asi v 10% všech synkop a bývá projevem závažného, **život ohrožujícího onemocnění!** Může být způsobena **srdeční nepravidelností** - arytmii, zpomalením srdečního tepu ale i zrychlením (např. komorová tachykardie). Také může být projevem překážky proudění krve v srdci - např. **zúžením aortální chlopně**, plicní embolie, srdečním infarktu a dalších. Vzniká i vsedě či vleže, postižený si zpravidla **nepamatuje žádné okolnosti pádu**, předtím nemá žádné příznaky případně netypické jako je bolest na hrudi či bušení srdce. Vzhledem k nutnosti cílené léčby je nutné její odlišení od ostatních typů.

Diagnostika synkopy

Ztratí-li váš blízký náhle, poprvé vědomí, zkontrolujte životně důležité funkce a **zavolejte rychlou záchrannou službu** (RZP). Záchranáři zajistí životní funkce, zkontrolují tlak, tep, orientačně vyšetří

nemocného neurologicky. V době příjezdu RZP již bude postižení **obvykle při vědomí nebo se probírat**. Důležité jsou okolnosti ztráty vědomí a pádu, informace od nemocného o prodromech (viz výše) a jeho nemocech, případně opakovaných synkopách u něj i v rodině. Od přihlížejících potřebují záchranáři vědět o případné **přítomnosti křečí**, pomočení apod.

Pokud se jedná o **synkopu**, bývá postižený přivezen na příjmovou **interní ambulanci**. Zde mu jsou doplněna další vyšetření - natočeno **EKG (elektrokardiogram)**, základní **odběr krve**, někdy také **toxikologické vyšetření**. Dle možných příčin bývá doplněno neurologické a kardiologické vyšetření, méně často psychiatrické. Při podezření na život ohrožující stav (např. plicní embolie či roztržení aorty) se neodkladně provedou příslušná vyšetření (CT angio plicnice, RTG plic). Dle základních vyšetření a podrobného vyptání se na okolnosti a anamnestické údaje (vlastní známé nemoci, rodinná anamnéza) se **rozhodne o případné hospitalizaci** k sledování a dalšímu došetření či došetření ambulantně.

Ortostatický test a synkopa

Mezi jednoduché testy, které lékaři mohou pomoci při objasňování příčiny synkopy, patří **ortostatický test**, kdy se měří opakovaně krevní tlak po postavení. Napovědět o příčině synkopy může i **masáž karotického sinu**, kdy za kontroly EKG lékař masíruje karotický sinus a tím opět zkoumá možnost vyvolání synkopy. 24-hodinové monitorování srdečního rytmu je v podstatě trvalé nahrávání srdeční aktivity pomocí elektrod umístěných na hrudníku při běžném pohybu na oddělení (tzv. **telemetrie**) či ambulantně (**EKG Holter**). Běžící záznam srdečního rytmu zaznamená závažnou srdeční nepravidelnost. Při **podezření na kardiální synkopu** musí být provedeno také **ultrazvukové vyšetření srdce** (UZ či **ECHO srdce**) k odhalení poškození srdce (např. zúžení aortální chlopně). V některých případech, kdy je potřeba ověřit poruchy rytmu, kardiolog odešle na invazivní elektrofyziologické vyšetření, při kterém se do srdce zavádí několik **katetrů** ke zkoumání typu arytmie a možnostech jejího léčebného ovlivnění.

Zajímavým vyšetřením, které se provádí zejména při opakujících se synkopách k ověření vasovagálního původu je **test na nakloněné rovině** (tzv. **HUT test**). Při tomto testu je vyšetřovaný vystaven déleodoběji pobytu na nakloněné podložce. Vyšetřením se snaží lékaři vyvolat synkopu a díky trvalému sledování srdečního rytmu a krevního tlaku zjistit, jak se organismus chová při synkopě a dle toho nastavit možnou léčbu (v krajním případě kardiostimulátor i u jinak zdravého jedince). Dále se vyšetřují možné **neurologické příčiny** ve spolupráci s neurologem, který může doplnit **ultrazvuk krkavic** při podezření na zúžení, CT hlavy či **EEG (elektroencefalografie** - hodnotící aktivitu mozku).

Musíme si uvědomit, že ne všechny testy jsou nutné u každého synkopujícího člověka. Opravdu zde velice záleží na mnoha faktorech od nemocí vyskytujících se v rodině, přes věk a četnost synkop, až k vyslovenému podezření na typ synkopy. Zdravý člověk může být již díky základním vyšetřením a podrobnější anamnéze při vasovagální synkopě propuštěn bez nutnosti hospitalizace.

Synkopa - prevence

Je-li prokázána synkopa z poruchy regulace činnosti srdce a cév (vasovagální, ortostatická, situační), je důležité **vyvarovat se provokačním momentům synkopy** - vyhnout se **dlouhému stání**, opatrně se postavovat. Důležitou prevencí těchto stavů je **dostatečný pitný režim**, který zajistí stabilnější náplň cév a krevní oběh. Nutné je také ve spolupráci s lékařem **upravit dávkování léků** způsobujících zpomalení srdeční frekvence a pokles krevního tlaku, které zejména ve stáří jsou pro změny v organismu potřebné v nižších dávkách. V některých případech často se opakujících synkop provázených zpomalením srdeční frekvence i při zdravém srdci (např. při syndromu karotického

sinu) je vhodný **kardiostimulátor**, který pak těmto synkopám předchází.

a z něj vede elektroda do srdce. Jeho základním principem je stimulovat srdce k normálnímu srdečnímu rytmu při jeho poruše. Můžete si ho představit jako takového **hlídače srdečního rytmu** - někdy ho zcela nahrazuje, v jiných případech např. při zpomalení rytmu až zástavě vydá výboj, kterým srdce stimuluje opět k srdeční akci. Jindy může být příčinou kardiální synkopy **zúžení aortální chlopně**, která je pak nahrazena při operaci **umělou**. Vzácněji se synkopou může projevit **disekce aorty**, tedy natržení stěny této velké cévy, což je neodkladný stav vyžadující okamžitou diagnostiku a léčbu, který vážně ohrožuje na životě. Podobně i **srdeční infarkt** nebo rozsáhlá plicní embolie se mohou projevit ztrátou vědomí a vyžadují neodkladnou péči.

Synkopa neboli krátkodobá ztráta vědomí, kterou se nevyplatí podceňovat

Příčiny krátkodobé ztráty vědomí jsou velmi různé a mohou být zcela nezávažné až bezprostředně ohrožující na životě. Přestože se vám může zdát „mdloba“ banální, je dobré ji nepodceňovat a **nechat zhodnotit lékaře její závažnost** a další došetření. I přes velké množství vyšetřovacích metod zůstává až 1/3 synkop neobjasněna. Pro nemocného i jeho ošetřujícího lékaře je klíčové vyloučit (nebo téměř vyloučit) jako možnou příčinu právě závažnou **kardiální synkopu**.